

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет
Кафедра психології

Затверджено

На засіданні кафедри психології
факультету філософії
Львівського національного університету імені
Івана Франка
(протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри _____
проф. Грабовська С.Л.

Силабус з навчальної дисципліни
«Сучасні теорії антропогенезу»,
що викладається в межах ОПП «Психологія»
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 053
«Психологія»

Львів 2021-2022 н. р.

Назва дисципліни	Сучасні теорії антропогенезу
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Коперника, 3, ауд. Дистанційно - на платформі ZOOM Посилання для входу
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра психології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія
Викладачі курсу	Лекції: Гупаловська Вікторія Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Семінарсько-практичні: Гупаловська Вікторія Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Контактна інформація викладачів	Viktoriya.Hupalovska@lnu.edu.ua https://filos.lnu.edu.ua/department/psychology вкладка співробітники (Гупаловська В.А.)
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Дистанційно на платформі ZOOM Середа 13.30-15.00
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/department/psychology вкладка співробітники (Гупаловська В.А.)
Інформація про дисципліну	<p>Сучасною тенденцією розвитку вищої школи є антропологізація суспільних, гуманітарних і природничих наук. Займаючи самостійне місце у системі наук, сучасна антропологія інтегрує різноманітні знання про людину. Поряд із морфологією людини та етнічною антропологією, антропогенез – один із основних розділів антропології. Предметом антропогенезу є зміни природи найближчого предка людини і самої людини протягом останнього періоду еволюції.</p> <p>На базі антропології формується ряд нових галузей знань. Зі своїми специфічними дослідженнями і розділами виділилась екологія людини, що вивчає динамічну взаємодію людини і середовища. Психологічна антропологія – напрямок, що реконструює процеси становлення психіки людини і розробляє підходи до вивчення психосоматичної єдності людини й етнічних особливостей психіки. Курс “Основи антропогенезу” запропонований для вивчення походження й еволюції людини і людської спільноти з урахуванням сучасних тенденцій у розвитку антропології і скерований на розширення знань студентів психологічного відділення. До класичного курсу антропогенезу ми додали низку тем із соціальної антропології, що, на нашу думку, буде цікавим і корисним для психологів.</p>
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна «Сучасні теорії антропогенезу» є вибірковою дисципліною циклу професійної та практичної підготовки зі спеціальності 053 Психологія для освітньо-професійної програми

	«Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка викладається в першому семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі дисципліни	<p>Мета курсу “Сучасні теорії антропогенезу” – формування у студентів базових знань і понять про сучасні наукові уявлення стосовно виникнення і розвитку людини.</p> <p>Завдання курсу полягає у тому, щоб: ознайомити студентів із основними теоріями антропогенезу; навчити студентів диференціювати вищевказані теоретичні підходи; сформувані розуміння ролі генетичних і середовищних чинників в еволюції основних предків людини. В результаті вивчення даного курсу студент повинен знати: про місце людини у системі тваринного світу; основні тенденції еволюції приматів; фактори еволюції та основні етапи еволюції приматів і людини; особливості соціальної поведінки антропоїдів; про походження людського суспільства; можливі шляхи еволюції людини у майбутньому; уміти: відрізнити за специфічними ознаками представників різних стадій антропогенезу; виділити основні закономірності антропогенезу.</p>
Література для вивчення дисципліни	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гупаловська В. А. Сучасні теорії антропогенезу: крах еволюціонізму? // Наука і цінності людського буття / [Альчук М.П., Бойченко М.І., Вишинський С.Д. та ін.] ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 503–512. 2. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 3. <i>Сегеда С.</i> Антропологія. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 4. <i>Ситник О.</i> Антропологія: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007. 5. <i>Юрій М. Ф.</i> Антропологія: Навчальний посібник. – К.: Дакор , 2008. – С. 115–157. 6. Антропологія: Хрестоматія. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. 7. Вишняцкий Л.Б. Неандертальцы: история несостоявшегося человечества. – СПб.: Нестор-История, 2010. 8. Джохансон Д., Иди М. Л. Истоки рода человеческого. – М., 1984. 9. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. 10. Марков А.В. Эволюция человека // В 2 книгах. Книга 1. Обезьяны, кости и гены. – Corpus, 2012. Книга 2. Обезьяны, нейроны и душа. – Corpus, 2011. 11. <i>Станко В. Н., Гладких М. І., Сегеда С. П.</i> Історія Первісного Суспільства. – К.: Либідь, 1999. 12. Тегако Л., Кметинский Е. Антропологія: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. 13. Хомутов А.Е. Антропологія. – Ростов н/Д.: “Феникс”, 2003.

	<p>14. Хрисанфова Е.Н., Перевозчиков И.В. Антропология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, Наука, 2005.</p> <p>15. Strelau J. Psychologia. Podręcznik akademicki. – Gdańsk, 2000. – Т.1. – Rozdział 5: Psychologia ewolucyjna. – S. 178-205.</p>
Обсяг курсу	32 години аудиторних занять. З них 16 години лекцій, 16 години семінарсько-практичних занять та 58 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Курс передбачає формування такої <i>інтегральної компетентності</i>, як здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.</p> <p>Курс формує такі <i>загальні компетентності</i>, як:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ➤ ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ➤ ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). <p>У результаті вивчення курсу формуються такі <i>спеціальні компетентності</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики. ➤ СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах. ➤ СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях. <p><i>Програмними результатами</i> навчання є:</p> <p>ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.</p>
Ключові слова	Антропология, антропогенез, креаціонізм, еволюціонізм, космізм, австралопітек, людина уміла, людина прямохідна, неандерталець, кроманьонець.
Формат курсу	Очний.
	Проведення лекцій, семінарсько-практичних занять, консультацій та самостійної роботи студентів для кращого розуміння тем.
Теми	Див. додаток
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру Письмовий, тестовий+відкрите запитання
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Антропология», «Анатомія й еволюція вищої нервової діяльності», «Фізіологія центральної нервової системи», із «Загальної психології», «Соціальної психології»
Навчальні методи та	Презентації, лекції, семінари, практичні заняття, дискусії.

техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор, комп'ютер.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: <ul style="list-style-type: none"> • семінарські заняття: максимальна кількість балів 30 • практичні роботи: максимальна кількість балів 35 • залік: максимальна кількість балів 35. Підсумкова максимальна кількість балів 100.
Питання до заліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознаки, характерні для приматів. Мавпи, гомініди і люди. 2. Викопні і сучасні людиноподібні мавпи. 3. Еволюція приматів. 4. Докази походження людини. 5. Риси будови людини, спільні із хребетними. 6. Риси будови людини, спільні із ссавцями. 7. Риси будови людини, спільні із приматами. 8. Риси людини, відмінні від приматів. 9. Основні етапи антропогенезу. 10. Шкала еволюції людини. 11. Дріопітек – (рамапітек) – австралопітек. Спосіб життя австралопітекових. 12. Людина уміла – людина прямоходяча. Спосіб життя і знаряддя праці, можливий розвиток мови у Homo erectus. 13. Австралопітек із Афара (4 млн.р.тому), австралопітек африканський (3 млн.р.), австралопітек могутній (2,5-1,5 млн.р.), австралопітек Бойса (2,5-1 млн.р.). 14. Людина уміла. Ранні сліди матеріальної культури. 15. Філогенія гомінід. 16. Неандерталець: вінець творіння чи тупикова модель. Зовнішній вигляд, середовище існування, суспільний устрій неандертальця. Зачатки духовного життя. 17. Неандертальці і кроманьйонці: друзі і вороги. Перша глобальна війна 18. Кроманьйонець: поява і розселення, зовнішній вигляд, суспільний устрій і спосіб життя. Зародження мистецтва. 19. Теорії антропогенезу. 20. Креаціонізм. 21. Еволюціонізм. 22. Еволюційні теорії Ж.-Б.Ламарка, Карла Ліннея, Ч.Дарвіна, А.Уоллеса, Е.Геккеля. 23. Трудова теорія Ф.Енгельса. 24. Синтетична теорія еволюції. 25. Теорія двох стрибків. 26. Космізм. 27. Теорія Болька.

	<p>28. Моноцентризм і поліцентризм.</p> <p>29. Гіпотеза широкого моноцентризму (Я.Я.Рогінський). Відбір за “генами альтруїзму” (Дж.Б.С.Холдейн).</p> <p>30. Основні гіпотези еволюції людини у період становлення Homo sapiens.</p> <p>31. Фактори і критерії гомінізації.</p> <p>32. Екологічні теорії гомінізації.</p> <p>33. “Саванна”, радіаційна гіпотеза гомінізації.</p> <p>34. “Водяні” гіпотези гомінізації.</p> <p>35. Гіпотеза Я.Ліндبلادта.</p> <p>36. Гіпотези походження людини: симіальні, тарзіальна, гіпотеза “Африканської Єви” (А.Уілсон), польова гіпотеза (В.П.Казначеев), уфологічна гіпотеза, “Едемський сад” і “канделябр” (В.Хаувелс).</p> <p>37. Соціальні аспекти походження людини.</p> <p>38. Екологічні і філогенетичні детермінанти організації спільнот людиноподібних мавп.</p> <p>39. Морфо- і соціогенез. Соціальні тварини.</p> <p>40. Драбина соціальної еволюції.</p> <p>41. Долюдське стадо: анонімна згуртованість, примітивна вибірковість. Тандем і гарем. Територія і статевий диморфізм. Ієрархія і вождь.</p> <p>42. Стадо пітекантропів.</p> <p>43. Стадо австралопітеків. Гаремні і материнсько-дитячі групи.</p> <p>44. Людське стадо: хронологічні рамки, соціальні критерії.</p> <p>45. Поява соціальних норм у стаді. Тотемізм. Рід. Плем’я.</p> <p>46. Людське стадо: роль полювання, становлення колективізму, статеві стосунки, виникнення мислення і мови, зачатки ідеологічних уявлень.</p> <p>47. Виникнення общинно-родового ладу: шлюб і сім’я, суспільні стосунки, організація влади, духовна культура.</p> <p>48. Майбутня еволюція людства.</p> <p>49. Забруднення атмосфери, глобальні зміни компонентів середовища як негативні еволюційні фактори.</p> <p>50. Спірні питання антропосоціогенезу.</p> <p>51. Грань між людиною і твариною.</p> <p>52. Суперечності навколо ранніх етапів соціогенезу.</p>
Опитування	Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

ДОДАТОК

Ти ж. / дат	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* <small>*лекція,</small>	Матеріали	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання , год	Термін виконання
-------------	--------------------------	--	-----------	------------------------------------	----------------	------------------

а / год .		самостійна, дискусія, групова робота)				
1 2 год	<p>Модуль І.</p> <p>Тема 1. Антропогенез та антропология: предмет, об'єкт, методи. Історія антропогенезу. Теорії антропогенезу.</p> <p>Визначення антропогенезу та антропологии. Предмет та об'єкт науки, методи дослідження.</p> <p>Основні підходи до вивчення походження людини : креаціонізм, еволюціонізм, космічна теорія.</p> <p>Теорії антропогенезу: Ж.-Б.Ламарка, Карла Ліннея, Ч. Дарвіна, А. Уоллеса, Е. Геккеля. Трудова теорія Ф. Енгельса. Синтетична теорія еволюції. Теорія двох стрибків. Космізм. Теорія Болька.</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гупаловська В. А. Сучасні теорії антропогенезу: крах еволюціонізму? // Наука і цінності людського буття. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 503–512. 2. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 3. <i>Сегеда С.</i> Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 4. <i>Ситник О.</i> Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007. 5. <i>Юрій М. Ф.</i> Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор , 2008. – С. 115–157. 6. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 174-216. 7. Антропогенез. Лекция С.В. Дробышевского. Електроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=ImdU6pvsit0 <p>Станислав Дробышевский: "Теория эволюции. Електроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=sAW8ovKUq4</p>	Опрацювати літературу 3 год	1 тиждень

<p>2 2 год</p>	<p>Заняття 1. Антропогенез та антропология: предмет, об'єкт, методи. Історія антропогенезу. Теорії антропогенезу. <u>Теоретичні запитання:</u> 1. Визначення антропогенезу та антропології. 2. Предмет, об'єкт, методи науки. 3. Історія антропогенезу. 4. Основні підходи до вивчення походження людини : креаціонізм, еволюціонізм, космічна теорія. 5. Основні креаціоністські теорії. <u>Теми дискусії:</u> 1. Що вважати за основні критерії олюднення мавпи? 2. Які чинники можна назвати провідними у процесі гомінізації? <u>Самостійне вивчення:</u> 1. Соціальні аспекти походження людини.</p>	<p>Практичне заняття Форми роботи: індивідуальне опитування, робота в малих групах, дискусія, письмове завдання, самостійна робота.</p>	<p>Дослідні завдання, тест</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=ImdU6pvsit0 https://www.youtube.com/watch?v=sA1W8ovKUg4 Гупаловська В. А. Сучасні теорії антропогенезу: крах еволюціонізму? // Наука і цінності людського буття. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 503–512. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. Ситник О. Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор , 2008. – С. 115–157. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С.141-183. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 174-216. Антропогенез. Лекция С.В. Дробышевского. Электроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=ImdU6pvsit0</p>	<p>Опрацювати літературу 3 год</p>	<p>2 тиждень</p>
------------------------	---	--	--------------------------------	--	---	----------------------

3 2 год	<p>Тема 2. Теорії антропогенезу. Фактори і критерії гомінізації.</p> <p>Моноцентризм і поліцентризм. Гіпотеза широкого моноцентризму (Я. Я. Рогінський). Відбір за “генами альтруїзму” (Дж. Б. С. Холдейн).</p> <p>Фактори і критерії гомінізації. Екологічні теорії гомінізації: “саванна” гіпотеза, “водяні” гіпотези, гіпотеза Я. Ліндблада. Гіпотези походження людини: симіальні, тарзіальна, гіпотеза “Африканської Єви” (А. Уїлсон), польова гіпотеза (В. П. Казначеев), уфологічна гіпотеза, “Едемський сад” і “канделябр” (В. Хаувелс). Соціальні аспекти походження людини.</p> <p>Рекомендована література:</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гупаловська В. А. Сучасні теорії антропогенезу: крах еволюціонізму? // Наука і цінності людського буття. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 503–512. 2. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 3. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 4. Ситник О. Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007. 5. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор , 2008. – С. 115–157. 6. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С.141-183. 7. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 174-216. 8. Антропогенез. Лекция С.В. Дробышевского. Електроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=ImdU6pvsit0 9. Станислав Дробышевский: "Теория эволюции. Електроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=sA1W8ovKUq4 	Опрацювати літературу 3 год	3 тиждень
4 2 год	<p>Заняття 2. Теорії антропогенезу. Фактори і критерії гомінізації.</p> <p>1. Теорії антропогенезу.</p>	Практичне заняття Обговорення	Дослідні завдання, тест	0. Гупаловська В. А. Сучасні теорії антропогенезу: крах еволюціонізму? // Наука і цінності	Опрацювати літературу	4 тиждень

	<p>2. Еволюційні теорії Ж.-Б.Ламарка, Карла Ліннея, Ч.Дарвіна, А.Уоллеса, Е.Геккеля.</p> <p>3. Моноцентризм і поліцентризм у походженні людини.</p> <p>4. Фактори і критерії гомінізації.</p> <p>5. Екологічні теорії гомінізації:</p> <p>6. Гіпотези походження людини.</p> <p>7. Обговорення лекції Станіслава Дробішевського «Кто нас создал, и во что нам это обошлось» https://www.youtube.com/watch?v=kMNA2YNEM5g</p> <p>8. Дискусія</p>	<p>я лекції Дискусія</p>		<p>людського буття. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С. 503–512.</p> <p>1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с.</p> <p>2. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163.</p> <p>3. Ситник О. Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007.</p> <p>4. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор , 2008. – С. 115–157.</p> <p>5. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С.141-183.</p> <p>6. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 174-216.</p> <p>7. Антропогенез. Лекция С.В. Дробышевского. Электроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=ImdU6pvsit0</p> <p>8. Станислав Дробышевский: "Теория эволюции. Электроний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=sA1W8ovKUq4</p>	<p>у 3 год</p>	
<p>5 2 год</p>	<p><i>Тема 3. Місце людини у системі тваринного світу. Тенденції еволюції приматів.</i></p> <p>Ознаки, характерні для</p>	<p>Лекція</p>	<p>Презентація, відеоматеріали</p>	<p>1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с.</p> <p>2. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163.</p>	<p>Опрацювані літератур у 3 год</p>	<p>5 тижден ь</p>

	<p>приматів. Мавпи, гомініди і люди.</p> <p>Розвиток хапальної функції кінцівок. Розвиток передніх кінцівок як органів дослідження предметів. Розвиток травної системи травної типу. Редукція органів нюху. Збільшення гостроти зору. Розвиток мозку. Зміна будови черепа. Зменшення числа одночасно народжуваних дитинчат. Викопні і сучасні людиноподібні мавпи.</p> <p>Риси будови людини, спільні із хребетними,</p> <p>Риси будови людини, спільні із ссавцями,</p> <p>Риси будови людини, спільні із приматами.</p> <p>Риси людини, відмінні від приматів.</p>			<p>3. Ситник О. Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007.</p> <p>4. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор , 2008. – С. 115–157.</p> <p>5. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 35-80.</p> <p>6. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С.93-102, 103-171.</p> <p>7. Антропогенез — Станислав Дробышевский / ПостНаука. Электроний ресурс. Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?v=7f2e5JmpJiM</p> <p>8. Дробышевский С. - Тело человека с докембрия до наших дней. Электроний ресурс. Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?v=L8jueted9MM</p> <p>9. Тегако Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 134-146.</p> <p>Хомутов А.Е. Антропология. - Ростов н/Д.: "Феникс", 2003. – С. 110-182, 197-225.</p>		
6 2 год	Заняття 3. Місце людини у системі тваринного світу. Тенденції еволюції приматів.	Практичне Заняття.	Презентація, відеоматер	1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. :	Опрацювати літератур	6 тижден ь

	<p style="text-align: center;">Методи антропології. Основні напрямки антропології.</p> <p><u>Теоретичні запитання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознаки, характерні для приматів. Мавпи, гомініди і люди. 2. Виявлені і сучасні людиноподібні мавпи. 3. Еволюція приматів. Прямі на опосередковані докази походження людини. 4. Риси будови людини, спільні із хребетними, ссавцями, приматами. 5. Риси людини, відмінні від приматів. <p><u>Теми дискусій:</u></p> <p style="padding-left: 40px;">Людина – вінець еволюції?</p> <p><u>Питання, що виносяться на самостійне вивчення:</u></p> <p style="padding-left: 40px;">Методи антропології. Основні напрямки антропології.</p>	<p>Індивідуальне опитування, робота в малих групах, дискусія, самостійна робота.</p>	<p>іали</p>	<p>Академвидав, – 2015. – 144 с.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Сегеда С. Антропология. – К.: Либідь, 2001. – С. 129–163. 3. Ситник О. Антропология: палеоантропологичні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007. 4. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор, 2008. – С. 115–157. 5. Антропогенез — Станислав Дробышевский / ПостНаука. Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=7f2e5JmpJiM 6. Дробышевский С. - Тело человека с докембрия до наших дней. Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=L8jueted9MM 7. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 35-80. 8. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С.93-102, 103-171. 9. Тегако Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 	<p>у 3 год</p>	
--	---	--	-------------	---	--------------------	--

				134-146. 10. Хомутов А.Е. Антропология. - Ростов н/Д.: “Феникс”, 2003. – С. 110-182, 197-225.		
7 2 год	<p>Тема 4. Еволюція приматів і людини. Сучасні уявлення про основні етапи антропогенезу.</p> <p>Дріопітек – (рамапітек) – австралопітек – людина уміла – людина прямоходяча – неандерталець (палеоантроп) – неоантроп.</p> <p>Шкала еволюції людини. Австралопітек із Афара (4 млн.р.тому), австралопітек африканський (3 млн.р.), австралопітек могутній (2,5-1,5 млн.р.), австралопітек Бойса (2,5-1 млн.р.). Спосіб життя австралопітеків. Людина уміла. Ранні сліди матеріальної культури.</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<p>Рекомендована література:</p> <p>1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К.: Академвидав, – 2015. – 144 с.</p> <p>2. Сегеда С. Антропология. – К.: Либідь, 2001. – С. 129–163.</p> <p>3. Ситник О. Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007.</p> <p>4. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор, 2008. – С. 115–157.</p>	Опрацювати літературу 3 год	7 тиждень
8 2 год	<p>Заняття 4. Еволюція приматів і людини. Сучасні уявлення про основні етапи антропогенезу.</p> <p><u>Теоретичні запитання:</u></p> <p>1. Дріопітек – (рамапітек) – австралопітек – людина уміла – людина прямоходяча – неандерталець (палеоантроп) – неоантроп.</p> <p>2. Шкала еволюції людини. Австралопітек із Афара (4 млн.р.тому), австралопітек африканський (3 млн.р.),</p>	Практичне заняття <u>Форми роботи:</u> індивідуальне опитування, письмове опитування, робота в малих групах, дискусія,	Презентація, відеоматеріали	<p>https://www.youtube.com/watch?v=7f2e5JmpJiM</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=L8jueted9MM</p> <p>1. Антропогенез — Станислав Дробышевский / ПостНаука. Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=7f2e5JmpJiM</p> <p>2. Дробышевский С. - Тело человека с докембрия до наших дней. Електронний ресурс. Режим</p>	Опрацювати літературу 3 год	8 тиждень

	<p>австралопітек могутній (2,5-1,5 млн.р.), австралопітек Бойса (2,5-1 млн.р.).</p> <p>3. Спосіб життя австралопітекових.</p> <p>4. Людина уміла. Ранні сліди матеріальної культури.</p>	самостійна робота.		<p>доступу: https://www.youtube.com/watch?v=L8jueted9MM</p> <p>3. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 80-141.</p> <p>4. Кравченко А. И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 217-284.</p> <p>5. Тегако Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004.- С. 147-161.</p> <p>Хомутов А.Е. Антропология. - Ростов н/Д.: "Феникс", 2003. – С. 182-196.</p>		
9 2 год	<p>Тема 5. Сучасні уявлення про основні етапи антропогенезу: еволюційний підхід.</p> <p>Філогенія гомінід. Спосіб життя і знаряддя праці, можливий розвиток мови у Homo erectus.</p> <p>Неандерталець: вінець творіння чи тупикова модель. Зовнішній вигляд, середовище існування, суспільний устрій неандертальця. Зачатки духовного життя.</p> <p>Неандертальці і кроманьйонці: друзі і вороги. Перша глобальна війна. Кроманьйонець: поява і розселення, зовнішній вигляд, суспільний устрій і спосіб життя. Зародження мистецтва.</p> <p>Основні гіпотези еволюції</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<p>Рекомендована література:</p> <p>1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К.: Академвидав, – 2015. – 144 с.</p> <p>2. Сегеда С. Антропология. – К.: Либідь, 2001. – С. 129–163.</p> <p>3. Ситник О. Антропология: палеоантропологічні, археологічні та етнологічні аспекти. – Львів, 2007.</p> <p>4. Юрій М. Ф. Антропология: Навчальний посібник. – К.: Дакор, 2008. – С. 115–157.</p> <p>5. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А.</p>	Опрацювати літературу у 3 год	9 тижнів

	людини у період становлення Homo sapiens.			Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 80-141. 6. Кравченко А. И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 217-284. 7. Тегако Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004.- С. 147-161. Хомутов А.Е. Антропология. - Ростов н/Д.: “Феникс”, 2003. – С. 182-196.		
10 2 год	Заняття 5. Еволюція приматів і людини. Сучасні уявлення про основні етапи антропогенезу. <u>Теоретичні запитання:</u> 1. Основні етапи антропогенезу. Шкала еволюції людини. 2. Дріопітек – (рамапітек) – австралопітек. Спосіб життя австралопітекових. 3. Людина уміла – людина прямоходяча. Спосіб життя і знаряддя праці, можливий розвиток мови у Homo erectus. 4. Зовнішній вигляд, середовище існування, суспільний устрій неандертальця. Зачатки духовного життя. 5. Кроманьйонець: поява і розселення, зовнішній вигляд, суспільний устрій і спосіб	Практичне заняття <u>Форми роботи:</u> індивідуальне опитування, письмове опитування, робота в малих групах, дискусія, самостійна робота.	Дослідні завдання, тест	Рекомендована література: 1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 2. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 3. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 80-141. 4. Кравченко А.И. Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С. 217-284. 5. Тегако Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004.- С. 147-161. 6. Хомутов А.Е. Антропология. - Ростов н/Д.: “Феникс”, 2003. – С. 182-196.	Опрацювати літературу у 3 год	10 тижнів

	<p>життя. Зародження мистецтва.</p> <p><u>Теми дискусії:</u></p> <p>1. Неандерталець – проміжна чи тупикова гілка антропогенезу.</p> <p>2. Неандертальці і кроманьйонці: друзі чи вороги.</p>					
11 2 год	<p>Модуль 2.</p> <p>Тема 6. Екологічні аспекти еволюції людини. Природний відбір, адаптація. Темп еволюції.</p> <p>Дрейф континентів. Періоди взаємодії природи і суспільства. Типи культурно-господарської діяльності і темпи розвитку. Антропогеоценоз споживацький і перетворюючий.</p> <p>Диференційне відтворення. Фактори, що обмежують відбір. Одиниця відбору.</p> <p>Адаптація: механізм виникнення, класифікація, шляхи виникнення адаптацій. Масштаб адаптацій, відносний характер адаптацій. Адаптація як процес вирішення задач. Оптимальність.</p> <p>Поведінкова екологія. Еволюція і розвиток індивідуума. Типи еволюційних змін. Адаптивна радіація. Конвергенція і паралелізм. Напрямок еволюційного розвитку. Преадаптація. Темп еволюції.</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<ol style="list-style-type: none"> 1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 2. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 3. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – 15-35. 4. <i>Тегако Л., Кметинский Е.</i> Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 162-171, 179-194, 205-208. 	Опрацювати літературу 3 год	11 тиждень
12 2 год	<p>Заняття 6. Екологічні аспекти еволюції людини. Природний відбір, адаптація. Темп</p>	Практичне заняття <u>Форми роботи:</u>	Презентація, відеоматеріали	Рекомендована література: <ol style="list-style-type: none"> 1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : 	Опрацювати літературу У	12 тиждень

	<p>еволюції.</p> <p><u>Теоретичні запитання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періоди взаємодії природи і суспільства. 2. Типи культурно-господарської діяльності і темпи розвитку. 3. Диференційне відтворення. Фактори, що обмежують відбір. Одиниця відбору. 4. Адаптація: механізм виникнення, класифікація, шляхи виникнення адаптацій. Масштаб адаптацій, відносний характер адаптацій. 5. Еволюція і розвиток індивідуума. Типи еволюційних змін. 6. Адаптивна радіація. Конвергенція і паралелізм. Напрямок еволюційного розвитку. Преадаптація. Темп еволюції. <p><u>Теми дискусій:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значимість життя однієї людини в еволюційному масштабі. 2. Радіація – фактор знищення чи еволюції? 	індивідуальне опитування, письмове опитування, робота в малих групах, дискусія, самостійна робота, письмове завдання.		<p>Академвидав, – 2015. – 144 с.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 3. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л.Б.Тарханов, Т.Е.Россолимо, И.А.Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – 15-35. 4. Тегакко Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 162-171, 179-194, 205-208. <p>https://www.youtube.com/watch?v=dEthxyFsbV8</p>	3 год	
13 2 год	<p>Тема 7. Соціальна поведінка антропоїдів. Антропосоціогенез.</p> <p>Екологічні і філогенетичні детермінанти організації спільнот людиноподібних мавп. Морфо- і соціогенез. Соціальні тварини.</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<p>Рекомендована література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 2. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 	Опрацювати літературу 3 год	13 тиждень

	<p>Драбина соціальної еволюції.</p> <p>Долюдське стадо: анонімна згуртованість, примітивна вибірковість. Тандем і гарем. Територія і статевий диморфізм. Ієрархія і вожак. Стадо пітекантропів. Стадо австралопітеків. Гаремні і материнсько-дитячі групи.</p> <p>Людське стадо: хронологічні рамки, соціальні критерії. Поява соціальних норм. Роль полювання, становлення колективізму, статеві стосунки, виникнення мислення і мови, зачатки ідеологічних уявлень. Тотемізм. Рід. Плем'я.</p> <p>Виникнення общинно-родового ладу: шлюб і сім'я, суспільні стосунки, організація влади, духовна культура.</p>			<p>3. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Москвина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – 15-35.</p> <p>4. Дробышевский С. Мужчина всегда главный? Матриархата никогда не было? // А поговорить?... Электронный ресурс. Режим доступа : https://www.youtube.com/watch?v=dEthxyFsbV8</p> <p>5. Тезако Л., Кметинский Е. Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 162-171, 179-194, 205-208.</p>		
14 2 год	<p>Заняття 7. Соціальна поведінка антропоїдів. Антропосоціогенез.</p> <p><u>Теоретичні запитання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Екологічні і філогенетичні детермінанти організації спільнот людиноподібних мавп. Морфо- і соціогенез. Драбина соціальної еволюції. Долюдське стадо. Тандем і гарем. Територія і статевий диморфізм. Ієрархія і вожак. Людське стадо: хронологічні рамки, соціальні критерії. Людське стадо: роль полювання, становлення колективізму, статеві стосунки, виникнення мислення і мови, зачатки ідеологічних 	<p>Практичне Заняття</p> <p><u>Форми роботи:</u></p> <p>індивідуальне опитування, письмове опитування, робота в малих групах, дискусія, письмове завдання.</p>	<p>Дослідні завдання, тест</p>	<ol style="list-style-type: none"> Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. Сегеда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Москвина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – 15-35. Дробышевский С. Мужчина всегда главный? Матриархата никогда не было? // А поговорить?... Электронный ресурс. Режим доступа : https://www.youtube.com/watch?v=dEthxyFsbV8 	<p>Опрацювати літературу</p> <p>3 год</p>	<p>14 тижнів</p>

	<p>уявленнь.</p> <p>6. Виникнення общинно-родового ладу: шлюб і сім'я, суспільні стосунки, організація влади, духовна культура.</p> <p><u>Теми дискусій:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль матріархату у процесі становлення людини. 2. Роль патріархату в антропогенезі. 3. Значення різних видів стосунків між статями у виживанні людської спільноти. 			<p>5. <i>Тєгако Л., Кметинский Е.</i> Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 162-171, 179-194, 205-208.</p>		
<p>15 2 год</p>	<p>Тема 8. Спiрнi питання антропосоціогенезу. Можливі шляхи еволюції людини у майбутньому.</p> <p>Спiрнi питання антропосоціогенезу. Грань між людиною і твариною: трудова діяльність (архантроп <i>Homo erectus</i>); об'єм і будова мозку; особливості кісток і тулуба, пов'язані з прямоходінням; предки людини – деревні чи наземні істоти? Концепція неандертальської фази (1927 р., А. Грдлічка). Суперечності навколо ранніх етапів соціогенезу: моноцентризм чи поліцентризм (Ф. Вайденрайх, 1939, Г. Дебец, В. Алексєєв); місце прабатьківщини: Центральна Азія чи Південно-Східна Африка; екологічне оточення предкових форм людини: тропіки, савани чи літоралі. Майбутня еволюція: роль природного відбору, мутаційного процесу,</p>	Лекція	Презентація, відеоматеріали	<ol style="list-style-type: none"> 1. Помагайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу. – К. : Академвидав, – 2015. – 144 с. 2. Сєгєда С. Антропология. – К: Либідь, 2001. – С. 129–163. 3. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Москвина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 183-186. 4. <i>Кравченко А.И.</i> Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С.213-215. 5. <i>Тєгако Л., Кметинский Е.</i> Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 171-178. 	Опрацювати літературу у 3 год	15 тижден ь

	ізоляції, хвиль чисельності. Посилення колективного розуму. Забруднення атмосфери, глобальні зміни компонентів середовища.					
16 2 ГОД	<p>Заняття 8. Спірні питання антропосоціогенезу. Можливі шляхи еволюції людини у майбутньому.</p> <p><u>Теоретичні запитання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Спірні питання антропосоціогенезу. Грань між людиною і твариною Суперечності навколо ранніх етапів соціогенезу. Майбутня еволюція людства. Забруднення атмосфери, глобальні зміни компонентів середовища як негативні еволюційні фактори. <p><u>Теми дискусії:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Чи можлива глобальна еволюція людства у майбутньому? Екологічна катастрофа і гуманізм. Расотворення: Дробышевский С. Монголоиды. https://www.youtube.com/watch?v=7HeBS3csdl Соціальні почуття людини – плід еволюції? Станислав Дробышевский. Антропология любви. https://www.youtube.com/watch?v=V6gs4c1Yi2Y Гендерна перевага чи рівність? 	Практичне заняття. Дискусія - оцінюється обґрунтованість аргументів <u>Форми роботи:</u> індивідуальне опитування, робота в малих групах, дискусія, письмове завдання.	Дослідні завдання, тести	Рекомендована література: 1. Антропология: Хрестоматия. Учебное пособие / Л. Б. Тарханов, Т. Е. Россолимо, И. А. Московина-Тарханова. – М.-Воронеж, 2002. – С. 183-186. 2. <i>Кравченко А.И.</i> Социальная антропология. Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2003. – С.213-215. 3. <i>Тегако Л., Кметинский Е.</i> Антропология: Учеб. Пособие. – М.: Новое знание, 2004. – С. 171-178.	Опрацювати літературу, підготуватися до дискусії, підготуватися до заліку 13 год	16 тижден ь

	Станислав Дробышевский Динозавры, Женщины, Вирусы, Пирамиды, Смех / https://www.youtube.com/watch?v=dEthxyFsbV8					
--	---	--	--	--	--	--